

Steunpunt tot bestrijding van armoede,
bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting

Service de lutte contre la pauvreté,
la précarité et l'exclusion sociale

Combat Poverty, Insecurity and Social
Exclusion Service

Federaal Instituut voor de
bescherming en de bevordering
van de Rechten van de Mens

Persbericht

Brussel, 04-05-2023

Bedelverboden in 253 Belgische gemeenten respecteren de mensenrechten niet

253 Belgische steden en gemeenten hebben een bedelverbod dat in strijd is met de mensenrechten, zo stellen het FEDERAAL INSTITUUT VOOR DE RECHTEN VAN DE MENS (FIRM) en het STEUNPUNT TOT BESTRIJDING VAN ARMOEDE, BESTAANSONZEKERHEID EN SOCIALE UITSLUITING in een Cahier over het verbod op bedelarij in België dat de twee instellingen gezamenlijk publiceren.

Voor dit Cahier hebben het interfederaal *Steunpunt tot bestrijding van armoede* en het FIRM eerst een analyse gemaakt van het arrest van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) van 19 januari 2021, *Lacatus tegen Zwitserland*¹. In deze zaak erkende het Hof voor het eerst dat het recht om te bedelen beschermd wordt door het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM). Deze uitspraak heeft ook een grote impact op België. Hoewel bedelen sinds 1993 geen strafbaar feit meer is in België, wordt het op vele plaatsen niet toegelaten. Verschillende steden en gemeenten namen de toevlucht tot maatregelen op basis van hun politiebevoegdheden. Door bedelarij te verbieden, kunnen steden en gemeenten dus de rechten en menselijke waardigheid van bedelaars schenden.

Het recht op menselijke waardigheid

Wanneer mensen in een situatie van armoede gehinderd worden om via bedelarij in hun basisbehoeften te kunnen voorzien, wordt volgens het EHRM hun menselijke waardigheid aangetast. Ook garandeert artikel 8 van het EVRM het recht om contacten te ontwikkelen met anderen, onder meer door hun hulp in te roepen. "*Het EHRM heeft erkend dat bedelen een mensenrecht vormt, en dat een algemeen bedelverbod dus in geen geval toelaatbaar is,*" besluit Martien Schotsmans, directeur van het FIRM.

Van de 581 steden en gemeenten die door het FIRM en het *Steunpunt tot bestrijding van armoede* onderzocht werden, bleken er 305 een bedelreglement te hebben. "*Voor 253 daarvan blijkt uit de analyse dat ten minste één bepaling uit het lokale bedelreglement problematisch is. Voorbeelden van dergelijke problematische bepalingen zijn een verbod op bedelen met dieren, op verminkingen tonen tijdens het bedelen of een bedelverbod op specifieke plaatsen*", zegt Henk Van Hootegem, coördinator van het interfederaal Steunpunt tot bestrijding van armoede.

¹ EHRM, 19 januari 2021, *Lacatus c. Suisse*, n° 14065/15, beschikbaar op <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-207377>.

Bedelverbod kan enkel in uitzonderlijke omstandigheden

Van de onderzochte steden en gemeenten, zijn er dus ook 52 steden en gemeenten die een bedelreglement hebben dat niet in strijd is met de mensenrechten. Het recht op bedelen is namelijk geen absoluut recht. Dit betekent dat het recht op bedelen in enkele heel specifieke, uitzonderlijke omstandigheden beperkt kan worden. Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer de rechten van anderen worden geschonden door agressief of opdringerig bedelen, of wanneer het leidt tot een effectieve belemmering van het verkeer of de doorgang. Het *Steunpunt tot bestrijding van armoede* en het *FIRM* wijzen erop dat de hinder wel daadwerkelijk moet worden aangetoond. Bedelen mag dus niet verboden worden louter omdat iemand die op een niet-opdringerige manier door een bedelaar wordt benaderd zich ongemakkelijk zou voelen.

Er wordt vaak verwezen naar georganiseerde bedelarij door criminele netwerken als een reden om bestraffend op te treden. Het feit dat bedelaars samenwerken betekent echter niet dat zij door een crimineel netwerk worden uitgebuit. Uit onderzoek blijkt dat de uitbuiting van bedelaars een heel uitzonderlijk verschijnsel blijft, dat uiteraard moet worden bestreden. Uitbuiting van bedelaars is momenteel wel al strafbaar. De slachtoffers ook bestraffen, roept vragen op. Volgens het EHRM is het betwifelbaar dat de bestraffing van slachtoffers zou kunnen bijdragen aan de strijd tegen mensenhandel of exploitatie.

Het aanpakken van de grondoorzaak van bedelarij

Een repressieve aanpak mag sowieso enkel het laatste redmiddel zijn. De voorkeur moet altijd gaan naar maatregelen die minder verregaand zijn. Het *FIRM* en het *Steunpunt tot bestrijding van armoede* geven in het Cahier enkele goede voorbeelden van hoe steden en gemeenten omgaan met bedelarij. In bepaalde steden moeten politieagenten bedelaars bijvoorbeeld steeds op de hoogte brengen van hun rechten en de mogelijke ondersteuning van het OCMW. De beide instellingen besluiten dan ook dat bijstand te verkiezen valt boven bestraffing van personen in armoede.

Tot slot wijzen het interfederaal *Steunpunt tot bestrijding van armoede* en het *FIRM* erop dat de grondoorzaak van bedelarij de situatie van extreme armoede is waarin de betrokken personen zich bevinden. Bedelarij vormt een overlevingsstrategie voor bedelaars om in hun onmiddellijke behoeften en deze van hun gezin te voorzien.

In deze context is het de verantwoordelijkheid van de overheden, op alle beleidsniveaus, om niet alleen de meest kwetsbare mensen in onze samenleving te beschermen, maar ook om een structureel beleid te voeren dat gericht is op het oplossen van armoedesituaties op lange termijn.

PERSCONTACTEN

Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting

Henk Van Hootegem

0485 71 52 24 - henk.vanhootegem@cntr.be

Federaal Instituut voor de Rechten van de Mens (FIRM)

Jolien Carnel

0479 86 88 23 - jolien.carnel@firm-ifdh.be